

8) Centrálna úroveň správy ECAV

Centrálna úroveň správy ECAV na Slovensku sa realizuje v súčasnosti na dvoch úrovniach – na úrovni generálnej cirkvi a na úrovni dištriktov. Ústava Cirkve evanjelickej augšpurského vyznania na Slovensku z roku 1922 prevzala tento model ešte z bývalého Uhorska.

a) Základné pojmy

Na úvod trochu vysvetlenia k základným pojmom. Ostatná ústava našej cirkvi vyškrtla zo svojho slovníka pojem generálna cirkev, ktorý vo všetkých predchádzajúcich ústavách bol zavedený ako štvrtý stupeň správy Evanjelickej cirkvi. Bol to rovnocenný pojem s pojmom cirkevný zbor, seniorát, dištrikt. Nik nepochybuje, že do našej ECAV na Slovensku patria všetky cirkevné zbory, všetky senioráty, obidva dištrikty a patrí tam aj nepomenovaná, ale jestvujúca generálna cirkev. Najmä pri hospodárskych, majetkových diskusiách sa pojem generálnej cirkvi bežne veľmi nepresne nahrádza pojmom generálny biskupský úrad. Generálny biskupský úrad na rozdiel od cirkevných zborov, seniorátov a dištriktov totiž nemá právnu subjektivitu, nemôže nadobúdať práva a vstupovať do majetkových vzťahov. GBÚ je len úradom generálnej cirkvi - rovnako, ako je farský úrad úradom cirkevného zboru, seniorálny úrad úradom seniorátu a biskupský úrad úradom dištriktu. Pre potreby tohto študijného materiálu práve kvôli jasnému rozlíšeniu, kedy ide o štvrtý stupeň správy a kedy o celú Evanjelickú cirkev a. v. na Slovensku, sa bude striktnie používať termín

- generálna cirkev – ak pôjde o štvrtý stupeň správy a
- Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku - ak pôjde o celú cirkev do ktorej okrem generálnej cirkvi patria samostatné právne subjekty - dištrikty, senioráty a cirkevné zbory.

b) Generálna cirkev a ECAV

Ústava (1922)¹ v §§ 164 a 165 hovorí: „*Generálna cirkev je sdruženie dištriktov na spoločné pestovanie kresťanského života, na vzdelávanie, na spoločnú správu a udržiavanie poriadku. Spravujúce orgány generálnej cirkve sú: generálny konvent, generálne presbyterium a generálne predsedníctvo*“.

V § 184 je uvedené: „*Synoda je zákonodárnym sborom cirkve ev. a. v. na Slovensku*“.

A podobné ustanovenia boli aj v Ústave (1940) a aj v Ústave (1951).

Tvorcovia poslednej ústavy z roku 1993 však ponechali pre štvrtú úroveň správy našej cirkvi totožný názov ako pre celú Evanjelickú cirkev augsburského vyznania na Slovensku.

Stotožnenie týchto dvoch pojmov však podľa môjho názoru bezprecedentne posunulo náš systém od presbyteriálno-synodálneho k episkopálnemu. Netvrdím, že to bol úmysel, možno tam bol nejaký legislatívny problém, o ktorom neviem, ale faktom je, že to vnieslo do mnohých vzťahov chaos. Iné je postavenie generálnej cirkvi so svojimi orgánmi, ako je generálne predsedníctvo, generálne presbyterstvo a generálny konvent, a iné je postavenie Evanjelickej cirkvi a jej synody.

Samozrejme, že v Ústave (1922) nájdeme aj § 178, ktorý hovorí, že „*Najhlavnejšou úlohou generálneho predsedníctva je zastupovať celú cirkev ev. a. v. na Slovensku navonok, voči štátu a iným cirkvám*“, a ďalšie úlohy stanovené generálnym konventom v štatúte...

c) Generálne predsedníctvo

---

¹ Ústava Cirkve evanjelickej augšpurského vyznania na Slovensku, Bratislava 1922, str. 33.

Jeden z „dôvodov“ reštrukturalizácie je uvádzaný argument, že je nutné zrušiť samostatnú funkciu generálneho biskupa, rovnako ako aj zriadenie generálneho biskupského úradu, pretože tieto priniesol až socializmus ako nástroj ovládania cirkvi a takto to pretrváva doposiaľ.

Nuž, predovšetkým, mali by sme viac reflektovať vlastnú minulosť. Cirkevnú ústavu Slovenskej evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Československej republike prijala Synoda Slovenskej evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Československej republike na svojom zasadnutí, konanom 9. okt. 1951 v Modre, prijali ju naši synodáli a k tomu sa musíme v dobrom, a ak je niečo v nej zlé, tak aj v zlom, priznávať. Nechajme na inú komisiu, aby toto zhodnotila. V žiadnom prípade však hodnosť generálneho biskupa nie je produktom socializmu. Treba sa pozrieť do Ústavy (1922), kde je jasne formulované v §§ 176, 181: „ § 176 *Predsedníctvo generálnej cirkve je: generálny biskup a generálny dozorca, ktorí rovným právom a rovnou zodpovednosťou spravujú a zastupujú generálnu cirkev*“. „ § 181 *Generálneho biskupa volia sbory z kňazov ev. a. v. na Slovensku*“

Čiže dnes je to presne tak, ako to bolo aj v minulosti.

Ďalší často emotívne uvádzaný cieľ zmeny organizačnej štruktúry je zrušenie funkcie generálneho biskupa s tvrdením, že z historického hľadiska má byť funkcia generálneho biskupa obsadzovaná služobne starším biskupom v úrade. Fakty uvedené v Ústave (1922) a potom aj v Ústave (1941) však hovoria o niečom inom, a vykonávanie povinnosti generálneho biskupa dištriktuálnym biskupom starším v úrade je formulované ako dočasné opatrenie. Čítajme z Ústavy (1922):

„§ 182 *Dokiaľ generálneho biskupa niet, za ten čas koná jeho povinnosti v úrade starší biskup. O zaplnení hodnosti generálneho biskupa rozhoduje generálny konvent, ktorý sa stará i o jeho plat*“.

To, že hodnosť generálneho biskupa až do obdobia socializmu nebola zaplnená, je iná otázka. Fakt ale je, že naši predchodcovia nerátali s trvalým zastupovaním generálneho biskupa biskupom starším v úrade a dokazuje to aj to, že druhý člen z dvojčlenného generálneho predsedníctva - generálny dozorca - zvolený bol, a to nezávisle od dištriktuálnych dozorcov už v roku 1922, hneď ako vláda potvrdila Ústavu. Za generálneho dozorca bol zvolený dr. Ján Vanovič, za dištriktuálneho dozorca Východného dištriktu Ján Ružiak a Západného dištriktu Dr. Ľudovít Šimko. Prvý generálny dozorca bol inštalovaný 29. novembra 1922.²

d) Parochia generálneho biskupa

S parochiálnym právom by nemusel byť problém, ak by sa akceptovalo, že tak ako si zborový farár uplatňuje svoje parochiálne právo na území cirkevného zboru, senior na území seniorátu, dištriktuálny biskup na území svojho dištriktu, tak si generálny biskup uplatňuje a realizuje svoje parochiálne právo na území celej cirkvi. Parochiálnym obvodom generálneho biskupa je Slovensko.

Koniec koncov, takmer u všetky evanjelických cirkví s výnimkou maďarskej majú obdobnú hodnosť, ako je hodnosť generálneho biskupa (teda najvyššieho predstaviteľa cirkvi z radov duchovných), a to personálne oddelenú od hodnosti „dištriktuálneho“ biskupa. Parochiálne právo pritom nie je problémom.

Württemberg

1. Landesbischof - krajinský biskup

---

² Ruppeldt, Fedor a kol.: Almanach Cirkvi evanjelickej a.v. na Slovensku, Martin 1930, str. 29.

2. Preláti (4 prelatury), dekaní v 51 dekanátoch (senioráty)

Bavorsko

1. Landesbischof - krajský biskup
2. Regionalbischofen - regionálni biskupi

Stredné Nemecko

1. Landesbischof – krajský biskup
2. Regionalbischofen - regionálni biskupi

Rakúsko

1. Bischof - biskup
2. Superintendenti

Sasko

1. Bischof - biskup
2. Superintendenti

Poľsko

1. Biskup kosciola – biskup cirkvi
2. Diecézni biskupi – biskup dištriktu

Švédsko

1. Arcibiskup s biskupom v jednej diecéze
2. Biskupi v ostatných diecézach

Maďarsko

1. Tria biskupi (v diecézach Buda, Pest, Győr), z nich jeden (Győr) je predsedajúcim biskupom.

e) Vyt'áženosť generálneho biskupa

Zaťaženie jedného z biskupov súčasne povinnosťami generálneho biskupa by znamenalo, že ani jedna hodnosť nebude vykonávaná dobre. Dištrikt generálneho biskupa – jeho seniori, farári a cirkevné zbory by oproti ostatným dištriktom museli byť zo strany svojho biskupa zanedbávaní, ale ešte väčšie škody by boli napáchané, ak by sa zanedbávalo kvôli vnútorným dištriktuálnym problémom riešenie celocirkevných otázok so štátnymi orgánmi, spolkami, tretím sektorom, médiami, inými cirkvami na Slovensku, s partnerskými cirkvami v zahraničí, v medzinárodných cirkevných organizáciách a podobne. A málokedy ide len o zdvorilostné návštevy respektíve reprezentačné účasti. Spravidla ide o náročné rokovania, na ktoré sa treba odborne pripraviť a ktoré po skončení rokovaní treba riešiť a postupne uzatvárať. Aj pri rozličných oficiálnych alebo neoficiálnych slávnostných príležitostiach sa od generálneho biskupa očakáva prednáška alebo aspoň kázeň či príhovor či už v nemeckom alebo anglickom jazyku. Oproti situácii pred 90 rokmi, keď stretnutia na medzinárodnej úrovni sa konali skôr výnimočne, dnes nesmierne narástol objem takýchto stretnutí a rokovaní a stretnutia so zahraničnými partnermi sú na dennom poriadku. Pre ilustráciu aspoň niektoré najvýznamnejšie: LWF – Lutheran World Federation (Svetový luteránsky zväz), KALME – Kommunikationsausschuss Lutherischer Minderheitskirchen in Europa (Výbor pre komunikáciu menšinových evanjelických cirkví v Európe), Institute for Ecumenical Research Strassbourg (Inštitút pre ekumenický výskum v Štrasburgu), WCC – World Council of Churches (Svetová rada cirkví), Ecumenical Institute of Bossey (Ekumenický inštitút Bossey), ACT – Action Churches Together (Akcia cirkví spolu), Oikocredit, CEC (KEK) – Conference of European Churches (Konferencia európskych cirkví), CSC – Church and Society Commission (Komisia Cirkvev a spoločnosť), ECEN – European Christian Environmental Network (Európska kresťanská environmentálna sieť), CPCE (GEKE) – Community of Protestant Churches in Európe (Spoločenstvo protestantských cirkví v Európe), EFCM – European Conference of the European Forum for

Christian Men (Európske fórum kresťanských mužov), ELSA (Evanjelická luteránska asociácia detských besiedok), ECPCM – European Conference for Protestant Church Music (Európska konferencia pre protestantskú cirkevnú hudbu), ELCA – Evangelical Lutheran Church of America (Evanjelická luteránska cirkev v Amerike), Metropolitan Washington D.C. Synod (partnerská synoda), Slovenská synoda Sion, LCMS – Lutheran Church Missouri Synod (Luteránska cirkev Misurská synoda), LHM – Lutheran Hour Ministries, GAW – Gustav-Adolf-Werk e.V., MLB – Martin-Luther-Bund, Evangelische Partnerhilfe e.v., VELKD, Württembergská evanjelická cirkev, Diakonisches Werk der Evangelischen Kirche in Württemberg, Evanjelická cirkev Stredného Nemecka (bývalá Durínska a Alsaská evanjelická cirkev), Evanjelická luteránska cirkev Bavorska, Evanjelická luteránska cirkev Braunschweigu, Evangelisches Dekanat Ulm (Evanjelický seniorát Ulm), Church of Sweden (Švédsko (evanjelická) cirkev), Evanjelická cirkev a. v. v Poľsku, Sliezska evanjelická cirkev a.v., Evanjelická cirkev Maďarska, Evanjelická cirkev Rakúska, Evanjelická cirkev Slovinska, Českobratská cirkev evanjelická, Evanjelická cirkev a. v. (Praha), Good Samaritan Charitable and Educational Trust, Wissenschaftlich-Theologisches Seminar der Universität Heidelberg...

f) Existencia generálneho biskupského úradu

V rôznych obmenách sa v diskusiách k reštrukturalizácii zvykne tvrdiť ako fakt: „Pred nástupom bývalého režimu existovali iba dva dištrikty. Generálny biskupský úrad bol vytvorený na podnet nastupujúcej komunistickej diktatúry v podstate ako nástroj efektívnejšej kontroly“.³ A GBÚ sa potom vníma ako nadbytočná administratívna jednotka.

V takto položenej otázke je hneď jedna nepresnosť – pletie sa tu, aj vďaka dnes platnej ústave, pojem generálnej cirkvi s pojmom generálneho biskupského úradu. Ak teda diskutovať, tak diskutovať o potrebe generálnej cirkvi.

Každá organizácia má určitú administratívu. A ani cirkevná organizácia akou je generálna cirkev, nie je výnimkou. Či sa to má volať generálny biskupský úrad, alebo ináč, je nepodstatné. Úradníci však tu boli vždy – a nevytvorila ich komunistická diktatúra.

O úradníkoch generálnej cirkvi hovoria všetky prijaté ústavy z minulosti. Ústava (1922) definuje v § 183, akých úradníkov generálna cirkev má mať: „*Riadni úradníci generálnej cirkve sú: generálni zapisovatelia, pokladník, kontrolór, archivár, právny zástupca a správca generálneho penzijného ústavu. Krem týchto môže generálny konvent štatútom stanoviť i iných riadnych a mimoriadnych úradníkov.*“

Pri tvorbe Ústavy (1941) sa synodáli v § 170 zhodli na takejto definícii predchodcu dnešného GBÚ: „*Riadni úradníci a zamestnanci generálnej cirkvi sú: generálny tajomník, generálny právny zástupca, zapisovatelia, pokladník, predseda generálneho hospodárskeho výboru, archivár a správca generálneho penzijného ústavu. Okrem nich môže generálny konvent štatútom určiť aj iných úradníkov a zamestnancov*“. Ústava (1951) už hovorí priamo o kancelárii v § 130: „*Práce, spojené s administrovaním generálnej cirkvi, koná generálny biskup pomocou svojej kancelárie. Jej vedúceho ustanovuje na návrh generálneho predsedníctva generálny konvent, ostatných zamestnancov ustanovuje a prepúšťa na návrh generálneho predsedníctva generálna rada.*“

Ak by ústredie ECAV (názov nie je rozhodujúci) malo mať len funkciu nástroja na ovládanie cirkvi, tak už by bolo dávno zaniklo, tak ako zanikli iné „ústredné“ výbory po roku 1989. Pokiaľ ale existuje „generálna“ cirkev – zrejme bude existovať v takej alebo onakej podobe aj ústredie generálnej cirkvi. Po roku 1989 by však nikto nemal mať pocit, že generálny biskupský úrad ovláda cirkev. Ak takéto pokusy boli v minulosti alebo nebodaj sú tu aj dnes,

---

³ Cirkevné listy 4/2009, Ročník CXXXIII, str. 9.

tak niekde je chyba v systéme a tú chybu treba pomenovať a odstrániť. A o diagnostikovanie tohto problému usiluje aj tento študijný materiál.

Jedným dychom však treba súčasne dodať, že sa týmto nespochybňujú ústavné kompetencie a právomoci generálneho biskupa, generálneho predsedníctva, generálneho presbyterstva či synody ECAV.

g) Počet úrovni správy ECAV

Ako už bolo povedané Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku od svojho vzniku pred 90 rokmi vykonávala a vykonáva až dodnes svoju správu na štyroch úrovniach:

- cirkevný zbor
- seniorát
- dištrikt
- generálna cirkev

Práve dlhá doba jeho existencie naznačuje, že aj keď je tento systém zlý, nič lepšie, na čom by sa dalo zhodnúť, sa doposiaľ nevymyslelo. Napriek všetkým problémom, tento osvedčený systém správy môže slúžiť aj naďalej. Pokiaľ nenastanú žiadne zásadné vonkajšie zmeny (napríklad zastavenie financovania cirkvi štátom), nie je dnes nevyhnutné tento systém správy okamžite meniť. Jeho nedostatky sa dajú liečiť.

Ako už bolo uvedené, 2. apríla 1919 vtedajšia generálna rada rozdelila cirkev na dva dištrikty - Západný dištrikt a Východný dištrikt a toto rozdelenie pretrvalo do dnešných dní. Toto rozdelenie prežilo 20 rokov prvej Československej republiky, ktorá ho zrodila, prežilo 6 rokov vojnového Slovenského štátu, prežilo obnovu Československa, 40 rokov socializmu i jeho pád a slúži nám už 20 rokov v obnovenej demokracii. Toto rozčlenenie 90 rokov spoľahlivo slúžilo, a to pri všetkých výhradách voči nemu svedčí o jeho stabilite. Ak dnes by sme sa dohodli na akejkolvek zmene tohto členenia, úprimne pochybujem, že nové rozdelenie vydrží ďalších 90 rokov.

Mali by sme ale mať ambíciu zvoliť si také usporiadanie, ktoré pretrvá aspoň v tej blízkej budúcnosti, ktorú už vidíme. A rozhodujúcim momentom pre nás bude riešenie financovania cirkvi, o čom bližšie v II. časti tohto študijného materiálu. Realizácia akýchkoľvek voluntaristických predstáv o počte dištriktov a o počte biskupstiev narazí skôr či neskôr na problém financovania. A vývoj v tejto oblasti nie je dobrý. Za posledné roky sa naša závislosť od štátu nie znižovala, ale zvyšovala. Vnútny rozpor medzi deklarovanou autonómiou cirkvi a jej finančnou závislosťou na štáte, skôr či neskôr vypláva na povrch.

h) Historický prístup k členeniu

Než začneme maľovať nové hranice seniorátov či dištriktov, treba si ujasniť ešte jednu vec. Často sa odvolávame na historický vývoj, na to, že pri určovaní hraníc seniorátov či dištriktov treba vychádzať z histórie. Že každý má na mysli iné historické obdobie, to je samozrejmé – veď každý si z histórie vyberie to obdobie, ktoré dnes najviac vyhovuje jeho sebeckým predstavám. Podľa nás však historický prístup k určovaniu hraníc predstavuje niečo iné – dôležité nie sú hranice pred 400, 300 či 200 rokmi, ale spôsob, akým sa k uvedeným hraniciam cirkevných organizačných jednotiek vtedy dopracovali. A ten bol taký, že hranice cirkevných organizačných jednotiek reflektovali viac alebo menej politické hranice platné v tom čase. Aj Žilinská synoda hranice superintendencií stotožnila s konkrétnymi politickými hranicami vtedajších stolíc

- 1. superintendencia - Bytčianska: stolice Trenčín, Liptov, Orava
- 2. superintendencia - Breznianska: stolice Turiec, Hont, Novohrad a Zvolen

- 3. superintendencia - Nitrianska: stolice Tekov, Nitra, Prešporok⁴

Vaše názory, pripomienky, postrehy, doplnenia očakávame na adrese:

restrukturalizacia@ecav.sk

Ďakujeme

---

⁴ Petřík, Borislav: Evanjelická encyklopédia Slovenska. Bratislava 2001, str. 437